

Het geluid van 1530

Met hun muziek vermaakten de Stadspijpers van 's-Hertogenbosch het gewone volk en voorname bezoekers. Rond 1700 verdwenen ze voorgoed uit het straatbeeld. Alhoewel, voorgoed? Nee hoor. Bosschenaar Marcel Ploegmakers blies het fenomeen van de Stadspijpers nieuw leven in, al spelen ze tegenwoordig niet meer bij executies.

Aanleiding daarvoor was de viering van het achthonderdjarig bestaan van de hoofdstad van Noord-Brabant, in 1985. Ploegmakers, in het dagelijks leven financieel adviseur, wilde dat de Stadspijpers van de twintigste eeuw niet zouden onderdoen voor de authentieke muzikanten van weleer. Hij spitte het archief van 's-Hertogenbosch om, bezocht bibliotheken en musea totdat hij er alles van wist. “Al in 1399 lieten zij van zich horen, blijkt uit de stadsrekening van dat jaar. De Stadspijpers waren oorspronkelijk wachters. Ze zaten op stadspoorten of kerktorens en als er onraad was, bliezen ze de trompet. Pas later, in de tweede helft van de veertiende eeuw, begonnen ze daadwerkelijk muziek te maken. In dienst van de stad kregen de Stadspijpers een ceremoniële functie. Ze waren het visitekaartje van de magistraat.”

De secretaris van de hedendaagse Bossche Stadspijpers vertelt dat zijn vroegere muzikale stadsgenoten best een aardige gage verdienden. “Nog los van de instrumenten, de kleding en de versierselen, want ook daar zorgde het stadsbestuur voor.” Iedere zondagochtend speelde het muziekgezelschap op het bordes van het Bossche stadhuis. Het volk danste mee. En toen Philips de Schone en Karel V de stad aandedden, bliezen de Stadspijpers hun een warm welkom toe. Maar ook speelden de muzikanten bij minder vrolijke gelegenheden, zoals een terechtstelling of een bloedige strijd. “Met hun muziek moedigen zij de soldaten aan. In 1507 bijvoorbeeld, in de oorlog tegen Gelre, klonk hun trompetgeschal toen het Slot Poederoyen werd geslecht.” Die dubbele functie hebben de muzikanten van nu niet meer. De Stadspijpers van 's-Hertogenbosch zijn er tegenwoordig puur voor het vermaak. In het jaar dat de Brabantse stad haar achthonderdste verjaardag vierde, hebben de heren (“vroeger waren er geen dames bij, dus nu ook niet”) wel zestig optredens verzorgd. Hoewel het oorspronkelijk niet de bedoeling was, bleven de muzikanten ook ná het jubeljaar optreden. Pas in 1998 kwam de grote dip. “We waren uitgekeken op de muziek, die slechts uit volkswijzes bestond, en onze kleding was versleten. Kort gezegd: de koek leek op.”

Tekst uit 1530 bij de brodsie (zilveren broche) die de oude Stadspijpers droegen

Uitgangspunt: 1530

Maar in plaats van op te geven, besloten de muzikanten door te gaan en het roer flink om te gooien. Ze schudden het stadsbestuur letterlijk

FOTO'S: TOM VAN DER VORST

'Vroeger waren er geen dames bij, dus nu ook niet'

wakker door in vol ornaat, met trommels en trompetten, de gemeentelijke nieuwjaarsreceptie binnen te lopen. Ploegmakers maakte een financieel plaatje en schreef met succes diverse subsidiënten aan. Het resultaat? "Dat we datgene konden doen wat we zo graag wilden: onze verschijning nóg authentieker maken."

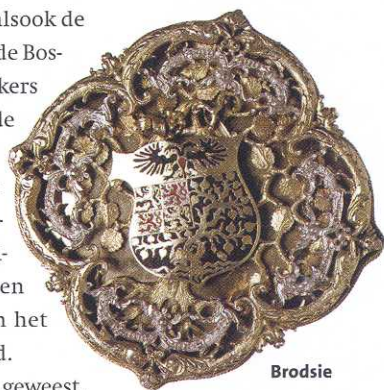
Dit betekende dat er nieuwe instrumenten en kledingstukken moesten worden aangeschaft, waarbij de Stadspijpers het jaar 1530 als uitgangspunt namen. Ploegmakers vertelt: "Ik heb geloof ik wel zesduizend kilometer door Europa gereisd, want we hebben het een en ander in het buitenland laten maken. Onze renaissancetrombones bijvoorbeeld zijn in Duitsland gebouwd; de stoffen voor de kostuums komen uit Engeland." De Stadspijpers stelden maar liefst twee leermeesters aan, die hun de instrumenten tot op de dag van vandaag leren bespelen. "En daarbij moesten we ook de muziek uit de vijftiende en zestiende eeuw, met werk van componisten als Thielman Susato en Pierre Phalèse, onder de knie krijgen."

Armband en brodsie

Geen detail in het streven naar authenticiteit zagen de heren over het hoofd. Zelfs de armban-

den die de oude Stadspijpers droegen, alsook de opvallende brodsies, zijn speciaal voor de Bossche muzikanten nagemaakt. Ploegmakers laat de twee accessoires zien. Op de brede armband staat 's-Hertogenbosch in rebusvorm geschreven, met een hart (hert), twee ogen, en de letters BOSSCHE. De brodsie blijkt een prachtige zilver- en goudkleurige broche, door een edelsmid met de hand vervaardigd. In het midden schittert het wapen van de stad.

De investeringen blijken niet voor niets geweest, want de aanvragen voor optredens stromen binnen. En authentiek zijn ze zeker, de muzikanten van vandaag. Ploegmakers toont afbeeldingen van eeuwen geleden en foto's van nu. Verschillen lijken er niet te zijn, toch? "Behalve dat wij met z'n elfen zijn, vroeger bestond een groep Stadspijpers uit niet meer dan vier of vijf man." Verder? "Zij hadden natuurlijk geen website." Is dat alles? "Nee, nog één ding: het was te zwaar en te koud om op dunne leren zolen te lopen, dus hebben wij stevige hakken onder onze koemulen laten zetten. Maar dat is dan ook het enige compromis." Een kniesoor die daarover valt.

Brodsie

Liesbeth Maas

Meer informatie op www.stadspijpers.nl

Het Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Brabant gaf € 3500 voor workshops in het bespelen van middeleeuwse instrumenten.